

MO7 Christelijke spiritualiteit : Fjodor Dostojevski.

Fjodor Michajlovitsj Dostojevski (1821 – 1881) was een Russisch romanschrijver en publicist. Hij is een van de bekendste auteurs uit de Russische literatuur. Hij wordt tot de zogenaamde 'Realistische School' in Rusland gerekend, hoewel zijn werk zich van veel andere realisten onderscheidt door het wijsgerig gehalte en de dominerende dialoogvorm. Dostojevski liet een omvangrijk oeuvre na.

Hij werd onder meer beroemd door zijn romans De gebroeders Karamazov, Misdaad en straf en De idioot. Dostojevski schreef in een typerende gehaaste stijl, met veel nadruk (emfase) en herhalingen. Veel van zijn belangrijkste personages lijden en worden vernederd vanwege hun hartstocht. Dostojevski leed aan epilepsie. Naar eigen zeggen is dit van invloed geweest op zijn werk. Het werk van Dostojevski kent een sterke nadruk op het Russisch-orthodoxe christendom, en haar boodschap van absolute liefde, vergeving en liefdadigheid voor ieder mens, gericht op het leven van het individu in een wereld waar veel verdriet is, maar ook veel schoonheid.

Het verhaal van de grootinquisiteur van Fjodor Dostojevski is de mooiste en meest interessante raamvertelling uit de literatuurgeschiedenis. Het is een kort verhaal dat is opgenomen in het monumentale meesterwerk van Dostojevski De gebroeders Karamazow. Het is niet alleen een mooie en interessante raamvertelling vanwege de geweldige stilistische en verhaaltechnische hoogstandjes. Het is vooral interessant vanwege de rijk filosofische gedachtegang die achter het verhaal steekt.

In De gebroeders Karamazow komen de belangrijkste thema's uit eerdere werken van Dostojevski als Misdaad en Straf, Boze geesten en De idioot terug. Vader Karamazow is een nogal boosaardige man, die vaak dronken is en die zich nu eens sentimenteel en dan weer tiranniek gedraagt. Hij heeft drie zonen en een buitenechtelijk kind. De vader en zijn vier zonen wedijveren om de gunst van de mooie Groesjenjka. Nogal plotseling wordt de oude Karamazow vermoord. De eerste verdenkingen gaan naar zoon Dmitri, vanwege het feit dat hij ook smoorverliefd is op Groesjenjka. Hij wordt veroordeeld, maar blijkt het niet gedaan te hebben. Broer Iwan blijkt de schuldige. Iwan – de westers georiënteerde vrijdenker had hem geleerd dat hij niet in God kon geloven en dat alles geoorloofd was. Iwan heeft de dood van zijn vader gewenst en gewild. Als God niet bestaat, is alles geoorloofd en bestaat er geen onderscheid tussen goed en kwaad. De mens verklaart zichzelf tot God en in plaats van licht ontstaat er duisternis, in plaats van leven komt de dood. En dan vertelt Iwan aan zijn broer Aljosja het verhaal van de grootinquisiteur. De geschiedenis speelt zich af in de zestiende eeuw in de Zuid Spaanse stad Sevilla, een centrum van inquisitie en Mariaverering. Iwan wil Aljosja duidelijk maken dat het werk van God mislukt is. Hij kan niet in God en in Christus als verlosser geloven, omdat hij hun werk verstandelijk niet begrijpen kan.

Het is goed om het begrip raamvertelling even te duiden. Veel is er over dit begrip in de handboeken niet te vinden en toch komt een raamvertelling veelvuldig voor in de literatuur. Een raamvertelling is een verhaal dat past in het raamwerk van de roman. Het raamwerk is het overkoepelende verhaal dat de afzonderlijke raamvertellingen thematisch met elkaar verbindt. In dat perspectief is Het verhaal van de grootinquisiteur misschien zelfs wel meer dan een afzonderlijk verhaal en doet het meer denken aan een ingelast verhaal. Hoe het zij, feit is dat het verhaal in het verhaal een prachtig stijlmiddel is. En zeker Het verhaal van de grootinquisiteur. Het verhaal in kort bestek.

Korte samenvatting van het verhaal de Groot Inquisiteur.

In Sevilla verschijnt omstreeks 1500 Christus tussen de mensen. De vorige dag zijn bijna honderd kettens verbrand; de toeschouwers, onder wie de koning en heel zijn hofhouding, verrichten een auto-da-fé door ernaar te kijken. De grootinquisiteur is een van de toeschouwers, gekleed in zijn kardinaalsgewaad. Hij ziet wat er gebeurt: Jezus van Nazareth, die door het volk herkend wordt, geneest zieken en blinden en wekt een pas gestorven meisje van zeven jaar op uit de dood. De grootinquisiteur beveelt zijn wachtsoldaten Jezus te grijpen en op te sluiten. In het holst van de nacht bezoekt hij Jezus in zijn cel en dreigt dat hij hem de volgende dag zal laten verbranden. 'Waarom bent

u ons komen storen? U hebt niet het recht nog iets toe te voegen aan wat u vijftien eeuwen gelden hebt gezegd. Destijds hebt u gezegd, dat u de mensen wilde vrijmaken. Wij hebben nu vijftien eeuwen kerkgeschiedenis achter de rug en hebben de mensen duidelijk gemaakt wat dat betekent. Zij zijn ervan overtuigd vrij te zijn; intussen hebben zij die vrijheid aan ons afgestaan. U komt ons nu storen.’ En de grootinquisiteur vervolgt: ‘Wij hebben de wereldlijke macht en het zwaard van de keizer aanvaard. Daarin zullen wij zorgen voor het gebrek van de mensen, die hun geweten in onze handen leggen. Wie kan beter over de mensen heersen, dan zij die zich van hun geweten meester hebben gemaakt en die hun brood hebben gegeven.’ Toen de inquisiteur uitgesproken was, wachtte hij op antwoord van Christus. Deze had aandachtig naar hem geluisterd, hem voortdurend aangekeken en gezweven. Hij bleef zwijgen. Plotseling stond Christus op, kwam op hem toe en kuste hem op zijn lippen. De grootinquisiteur huiverde, de kus brandde op zijn lippen, hij liep naar de celdeur en zei: “Ga weg en kom niet meer terug ... nooit meer ... nooit!”

Vragen.

Wat zou Dostojevski beoogt hebben met dit verhaal? Denk daarbij aan de volgende aspecten

- Het is eigenlijk een spiegelverhaal van de verzoeking in de woestijn, waarin de duivel Jezus probeert te verleiden
- Denk aan kritiek op de kerk
- Consequenties van het “afschaffen van God”
- Verhouding tussen politieke macht en Jezus houding